

۱۴ مهر ۱۴۰۵ ۲۴ ربیع‌الثانی ۱۴۴۸ ۶ اکتبر ۲۰۲۶ شماره ۲۱۴۹ پیاپی ۴۴۶۷	
 منعت معدن تجارت	
منشور اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در روزنامه منعت معدن تجارت صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی و مطبوعاتی «منعت» مدیرمسئول: عاطفه خسروی سازمان آگهی‌ها: ۰۸۸۱۰۵۲۸۸ – ۰۹۱۹۱۲۵۱۴۰۶ ایمیل آگهی‌ها: ads.smtnews@gmail.com تلفن: ۰۲۱۹۰۸۲۱۹۰ (داخلی-۱۰۸) توزیع و سازمان شهرستان‌ها: ۰۸۸۱۰۵۲۸۸ تهران، خیابان قائم مقام فراهانی – کوچه آزادگان شماره ۲۶ – کدپستی ۱۵۸۴۷۲۳۲۸۱۱ روابط عمومی: pr@smtnews.ir چاپخانه: صمیم www.smtnews.ir telegram.me/smtnews tozi.smtnews@gmail.com https://ble.ir/smtnews info@smtnews.ir instagram.com/smtnewspaper http://eitaa.com/smtnews عضو انجمن مدیران روزنامه‌های غیردولتی عضو انجمن مدیران رسانه عضو تعاونی مطبوعات	

در دسر جدید برای نئوبانک‌ها

ماجرا با یک پیام آشنا شروع می‌شود؛ پیامی که ممکن است برای هر کاربری عادی به نظر برسد: «بیا عکس یادگاری که با هم داریم رو ببینیم.» یک کلیک کافی است تا کاربر وارد صفحه‌ای شود که پشت آن، سنسارجوی کلاهبرداری طراحی شده‌است. کمی بعد، قربانی متوجه می‌شود موجودی حسابش برداشت شده و پول به حساب دیگری انتقال یافته‌است. در ادامه پیگیری‌ها، نام یک حساب بانکی دیگر در میان می‌آید؛ حسابی که به نام یک فرد واقعی است اما بنا بر بررسی‌های انجام‌شده، در اختیار شخص دیگری قرار گرفته‌است. این همان چیزی است که در ادبیات بانکی و انتظامی از آن با عنوان «حساب اجاره‌ای» یاد می‌شود؛ حسابی که مالک قانونی آن با استفاده‌کننده واقعی یک نفر نیست. حساب اجاره‌ای البته پدیده تازه‌ای نیست و محدود به بانکداری دیجیتال هم نمی‌شود. پلیس فتا طی سال‌های گذشته بارها درباره واگذاری حساب، کارت و دسترسی بانکی به دیگران هشدار داده و اعلام کرده‌است که این حساب‌ها می‌توانند برای انتقال و چوه حاصل از جرائم مورد استفاده قرار گیرند. اما گسترش بانکداری دیجیتال، یک سؤال تازه را پررنگ‌تر کرده‌است، وقتی افتتاح حساب بدون مراجعه به شعبه انجام می‌شود و بخش بزرگی از خدمات بانکی به‌صورت آنلاین ارائه می‌شود، بانک‌ها چگونه باید حساب‌هایی را که بعد از افتتاح در اختیار افراد دیگری قرار می‌گیرند، شناسایی کنند؟

حساب اجاره‌ای از کجا شکل می‌گیرد؟

و احراز هویت الکترونیکی او را انجام دهند. بنابراین مسئله حساب اجاره‌ای لزوماً این نیست که بانک در لحظه افتتاح حساب نمی‌داند مشتری چه کسی است. در بسیاری از این موارد، بانک دقیقاً می‌داند حساب به نام چه فردی است و اطلاعات هویتی او نیز در سامانه‌های بانکی ثبت شده‌است.

بانک باید بعد از افتتاح حساب هم مشتری را بشناسد

متعلق به چه کسی است؟» این موضوع باید از قبل مشخص شده باشد. پرسش مهم‌تر این است که «این حساب چگونه مورد استفاده قرار می‌گیرد؟» اگر حسابی که ماه‌ها گردش معمولی داشته، ناگهان در مدت کوتاهی از چندین حساب مختلف پول دریافت کند و بلافاصله همان مبالغ را به حساب‌های دیگری منتقل کند، این تغییر رفتار می‌تواند برای سیستم بانکی یک علامت هشدار باشد. چنین رفتاری به خودی خود به معنای وقوع جرم نیست، اما می‌تواند مبنای افزایش سطح کنترل و بررسی بیشتر قرار گیرد.

بانک مر کزی فقط ناظر افتتاح حساب نیست

کرده‌است. از این منظر، نقش بانک مرکزی نباید فقط به این محدود شود که بگوید بانک‌ها چگونه حساب افتتاح کنند. بخش مهم‌تر نظارت، این است که مشخص شود بانک‌ها بعد از افتتاح حساب تا چه اندازه در شناسایی رفتارهای پرریسک موفق هستند.

به بیان دیگر، سؤال نظارتی این نیست که چند حساب با احراز هویت صحیح افتتاح شده‌است؛ سؤال این است که چند حساب پرریسک پیش از آنکه به ابزار کلاهبرداری یا انتقال وجوه مجرمانه تبدیل شوند، شناسایی شده‌اند.

راه بستن حساب‌های اجاره‌ای از کجاست؟

در چند دقیقه از یک حساب به حساب دیگری منتقل شود و بعد از آن، ردیابی آن دشوارتر شود. در چنین شرایطی، سرعت واکنش به اندازه دقت شناسایی اهمیت دارد. یکی دیگر از مسائل مهم در پرونده‌های حساب اجاره‌ای این است که نباید صاحب حساب و عامل اصلی جرم را لزوماً یک نفر فرض کرد. ممکن است فردی حساب خود را در اختیار دیگری گذاشته‌باشد و از استفاده مجرمانه آن آگاه نباشد؛ ممکن است فرد دیگری کنترل حساب را در دست گرفته باشد و در نهایت شخص یا شبکه دیگری پشت انتقال پول قرار داشته باشد.

پلیس فتا نیز در هشدارهای خود درباره حساب‌های اجاره‌ای بر مسئولیت و تبعات قانونی واگذاری حساب و کارت تأکید کرده‌است. اما برای کشف شبکه اصلی، صرفاً شناسایی صاحب حساب کافی نیست. مسیر پول، ارتباط میان حساب‌ها و نحوه دسترسی به حساب نیز باید بررسی شود. اینجاست که داده‌های بانکی می‌توانند برای تحقیقات انتظامی و قضایی اهمیت پیدا کنند.

از بانک‌ها باید درباره عملکرد سامانه‌های کشف تقلب پرسید

جدید ارائه دهد. در واقع، ارزیابی امنیت بانکداری دیجیتال را نمی‌توان فقط با کیفیت احراز هویت مشتری سنجید. احراز هویت نقطه شروع است؛ آنچه امنیت واقعی را مشخص می‌کند، توان بانک در شناخت رفتار حساب و واکنش سریع به رفتارهای غیرعادی است. حساب اجاره‌ای نیز دقیقاً در همین فاصله شکل می‌گیرد؛ جایی که حساب به نام یک نفر است، اما کنترل و استفاده از آن در اختیار فرد یا شبکه دیگری قرار گرفته‌است. اگر قرار باشد مسیر این حساب‌ها بسته شود، راه‌حل نه بازگرداندن مشتری به شعبه است و نه سخت‌تر کردن بی‌دلیل افتتاح حساب. راه‌حل، نظارت هوشمند و مستمر بر رفتار مالی، تحلیل ارتباط میان حساب‌ها، تبادل سریع اطلاعات میان نهادهای مسئول و واکنش به‌موقع به الگوهای مشکوک است.

تخریب زندان رجایی شهر

منبع: ایرنا

حساب اجاره‌ای از کجا شکل می‌گیرد؟

مشکل زمانی شکل می‌گیرد که همان فرد بعد از افتتاح حساب، کارت، تلفن همراه، اینترنت‌بانک یا ابزار دسترسی به حساب خود را در اختیار شخص دیگری قرار می‌دهد. از این لحظه، «صاحب حساب» و «استفاده‌کننده حساب» می‌توانند دو نفر متفاوت باشند. همین تفاوت، نقطه‌ای است که شناسایی هویت اولیه به‌تنهایی پاسخگو آن نیست.

نئوبانک‌ها با یک

مسئولیت جدید روبه‌رو هستند

بانکداری دیجیتال قرار نیست به دلیل آنلاین بودن، فرآیندهای شناسایی مشتری را کنار بگذارد. اتفاقاً مقررات بانک مرکزی برای خدمات غیرحضوری، چارچوب مشخصی برای احراز هویت الکترونیکی تعیین کرده‌است. از طرف دیگر، مزیت فناوری در همین حوزه می‌تواند به کمک بانک‌ها بیاید. نئوبانک‌ها و بانک‌هایی که خدمات دیجیتال ارائه می‌کنند، در مقایسه با یک رابطه سنتی و شعبه‌محور، داده‌های متنوعی از رفتار کاربر در اختیار دارند؛ از الگوی ورود به حساب و ابزار مورد استفاده گرفته تا تعداد و تکرار تراکنش‌ها. حساب‌های مقصد و تغییرات ناگهانی در رفتار مالی. این داده‌ها اگر فقط برای سریع‌تر کردن خدمات استفاده شوند، بخش مهمی از ظرفیت بانکداری دیجیتال بلااستفاده می‌ماند. اما اگر در سامانه‌های مدیریت ریسک و کشف تقلب به کار گرفته شوند، می‌توانند به شناسایی حساب‌هایی کمک کنند که رفتارشان از الگوی معمول فاصله گرفته‌است. در واقع، سرعت افتتاح حساب نباید با کاهش کنترل همراه شود؛ بلکه باید کنترل را از مرحله «مدرک و هویت» به مرحله «رفتار و تراکنش» منتقل کند.

حساب اجاره‌ای

را با یک تراکنش نمی‌توان شناخت

یکی از اشتباهات در برخورد با حساب‌های اجاره‌ای این است که تصور شود یک تراکنش مشکوک به‌تنهایی می‌تواند تکلیف یک حساب را روشن کند. در عمل، آنچه می‌تواند یک حساب را پرریسک کند، مجموعه‌ای از رفتارهاست. برای نمونه، حسابی که به نازگی افتتاح شده و در مدت کوتاهی تعداد زیادی ورودی از افراد ناشناس دارد، سپس وجوه را با فاصله زمانی کوتاه به حساب‌های متعدد منتقل می‌کند، می‌تواند الگوی متفاوتی نسبت به یک حساب شخصی معمولی داشته باشد. اگر همین حساب با چند حساب دیگر ارتباط مالی مشابه داشته باشد، تصویر روشن‌تری از یک شبکه احتمالی ایجاد می‌شود. اینجاست که پایش تراکنش‌ها باید از بررسی مبلغ یک تراکنش فراتر برود و ارتباط میان حساب‌ها، سرعت جابه‌جایی پول، تعداد طرف‌های معامله و تغییر رفتار مشتری را هم ببیند. این مدل نظارت در واقع همان چیزی است که می‌تواند فاصله میان «حساب متعلق به یک فرد» و «حسابی که در اختیار یک شبکه قرار گرفته» را برای بانک آشکار کند.

مسئله اصلی، سرعت انتقال پول است

در پرونده‌ای مانند کلاهبرداری اینترنتی، فاصله میان برداشت پول از حساب قربانی و انتقال آن به چند حساب دیگر ممکن است بسیار کوتاه باشد. به همین دلیل، حتی اگر بانک بعد از وقوع تراکنش بتواند حساب مقصد را شناسایی کند، ممکن است بخش قابل توجهی از پول قبلاً از آن حساب خارج شده باشد. پس یکی از معیارهای مهم در ارزیابی عملکرد شبکه بانکی باید زمان واکنش باشد. بانک‌ها باید بتوانند در صورت مشاهده الگوهای پرریسک، هشدار را در کوتاه‌ترین زمان ایجاد کنند و در صورت وجود مبنای قانونی، اقدامات کنترلی لازم را انجام دهند. از سوی دیگر، در زمان اعلام وقوع کلاهبرداری نیز ارتباط میان بانک، پلیس و مرجع قضایی باید به اندازه‌ای سریع باشد که امکان ردیابی و توقف وجه از بین نرود. این موضوع برای نئوبانک‌ها اهمیت بیشتری پیدا می‌کند، چون بخش بزرگی از فعالیت آنها بر ستر دیجیتال انجام می‌شود و انتظار می‌رود فرآیندهای تشخیص و واکنش به آن نیز متناسب با همین سرعت طراحی شده باشد.

سخن پایانی

در نهایت، مسئله بانکداری دیجیتال این نیست که بانک بداند مشتری چه کسی است؛ این مرحله باید از ابتدا حل شده باشد. مسئله مهم‌تر این است که بانک بتواند بفهمد حساب چگونه مورد استفاده قرار می‌گیرد و وقتی الگوی استفاده از آن تغییر می‌کند، چه زمانی و چگونه وارد عمل می‌شود. در پرونده‌های کلاهبرداری، همین چند دقیقه می‌تواند تفاوت میان ردیابی پول و گم شدن رد آن در زنجیره‌ای از حساب‌ها باشد.

ماجرای «حسام»

و حساب‌های راکد

قرار بود سامانه «حسام» که برای ساماندهی حساب‌های بانکی مازاد و راکد و تعیین تکلیف این حساب‌ها به شکل غیرحضوری طراحی شده‌است، اوایل شهریور (در هفته دولت) رونمایی شود، اما با گذشت یک ماه از این موعد، این سامانه هنوز در دسترس عموم قرار نگرفته و مشتریان همچنان ناچار به مراجعه به شعب بانک‌ها هستند. البته در این بین برخی بانک‌ها خدوچوش نسبت به فعال‌سازی حساب‌های راکد اقدام کرده‌اند!

به گزارش ایسنا، سامانه «حسام» قرار است امکان مشاهده متمرکز حساب‌های بانکی اشخاص حقیقی و تعیین تکلیف حساب‌های مازاد را فراهم کند.

طبق توضیحات معاون اداره مهندسی نرم‌افزار بانک مرکزی، در این سامانه علاوه بر بستن حساب‌های مازاد، مشتری می‌تواند یک حساب پایه را مشخص کند تا در صورت بسته شدن حساب مشمول، مانده آن به حساب پایه منتقل شود.

بانک مرکزی همچنین برآورد کرده‌است که حدود ۲۰۰ میلیون حساب بانکی مازاد قابلیت شناسایی و تعیین تکلیف داشته باشند.

با این حال، وعده رونمایی این سامانه چند بار تکرار شده‌است. در آخرین اظهارات منتشرشده از سوی بانک مرکزی در شهریورماه، اعلام شده بود که «حسام» حداکثر تا هفته بعد رونمایی خواهد شد، اما این وعده نیز در موعد مقرر عملی نشد و گزارش‌های منتشرشده در پایان شهریور از ادامه تاخیر در رونمایی حکایت داشت. به این ترتیب، در شرایطی که قرار بود با راه‌اندازی حسام، بخش مهمی از فرآیند بستن حساب‌های مازاد از مراجعه حضوری به شعبه به یک فرآیند متمرکز و غیرحضوری منتقل شود، مشتریان همچنان برای تعیین تکلیف حساب‌های قدیمی خود باید از مسیرهای فعلی بانک‌ها استفاده کنند.

■ **بانک‌ها منتظر حسام نم‌اندند**

در همین فاصله، برخی بانک‌ها نیز به شکل جداگانه در حال تعیین تکلیف حساب‌های راکد هستند. بر اساس گزارشی که درباره یکی از بانک‌های بزرگ کشور منتشر شده، این بانک طبق روال کاری خود که هر شش ماه یکبار انجام می‌دهد، نسبت به فعال‌سازی حساب‌های راکد مشتریان اقدام کرده و برخی مشتریان پس از فعال شدن حساب خود با کسر ۵۳۰۰ تومان از موجودی شان مواجه شده‌اند؛ مبلغی که به عنوان هزینه فعال‌سازی حساب راکد اعلام شده‌است.

این مبلغ البته با آخرین جدول کارمزدهای خدمات بانکی ریالی بانک مرکزی نیز همخوانی دارد. بانک مرکزی در شهریورماه ۱۴۰۵ اعلام کرد که کارمزدهای خدمات بانکی ریالی به روزرسانی شده و دریافت هرگونه وجه خارج از مبالغ ابلاغی مجاز نیست. در جدول جدید، برای فعال‌سازی مجدد حساب‌های راکد و مطالبه نشده مبلغ حدود ۵۳۰۰ تومان تعیین شده‌است.

طبق بررسی‌های انجام شده بنابراین، اصل دریافت کارمزد برای این خدمت، در صورت انطباق اقدام بانک با مقررات ابلاغی بانک مرکزی، موضوعی جدا از بحث اطلاع رسانی به مشتری است؛ اما پرسش مهم‌تر این است که آیا بانک می‌تواند بدون اطلاع یا درخواست صاحب حساب، حساب را فعال کند و سپس کارمزد این اقدام را از موجودی مشتری کسر کند؟

آیا بانک می‌تواند بدون اجازه مشتری حساب را ببندد یا فعال کند؟

پاسخ این پرسش به نوع اقدام و مفاد قرارداد حساب بستگی دارد. مقررات بانک مرکزی درباره حساب‌های راکد و مازاد، برای بانک‌ها تکالیفی در زمینه شناسایی و تعیین تکلیف این حساب‌ها ایجاد کرده‌است. در دستورالعمل اجرایی شناسایی و تعیین تکلیف حساب‌های مطالبه نشده و مازاد نیز تصریح شده که بانک باید در موارد مشخص، برای تعیین تکلیف حساب‌های راکد با مشتری تماس بگیرد، پیامک یا مکاتبه ارسال کند. همچنین در زمان افتتاح حساب باید مفاد مقررات مربوط به وضعیت حساب‌های بدون گردش به مشتری اطلاع داده شود.

از سوی دیگر، در ضوابط جدید مربوط به افتتاح و نگهداری حساب‌های سپرده ریالی، پیش‌بینی شده‌است که در شرایط مشخص و در صورتی که مفاد مربوطه در قرارداد افتتاح حساب لحاظ شده باشد، بانک بتواند حساب راکد را بدون اخذ تایید مجدد مشتری ببندد و مانده آن را به حساب پایه منتقل کند.

در نتیجه، نمی‌توان صرفاً بر اساس راکد بودن یک حساب گفت بانک در هر شرایطی اختیار دارد بدون اطلاع مشتری آن را ببندد یا فعال کند. مبنای اقدام بانک، مقررات بانک مرکزی، نوع حساب، وضعیت آن و مهم‌تر از همه مفاد قراردادی است که هنگام افتتاح حساب به مشتری ارائه شده‌است.

از سوی دیگر، مقررات کارمزدی نیز دریافت وجه برای فعال‌سازی مجدد حساب‌های راکد را به رسمیت شناخته‌است. در واقع، در شرایطی که هنوز سامانه «حسام» به طور کامل در دسترس مشتریان قرار نگرفته، هم‌زمانی این دو روند اهمیت بیشتری پیدا می‌کند؛ از یک طرف مشتری منتظر سامانه‌ای است که قرار است امکان مشاهده و بستن غیرحضوری حساب‌های مازاد را فراهم کند و از طرف دیگر، برخی بانک‌ها پیش از راه‌اندازی این سامانه، به شکل مستقل در حال فعال‌سازی یا تعیین تکلیف حساب‌های راکد هستند.

این وضعیت، ضرورت شفاف سازی بانک مرکزی درباره حدود اختیار بانک‌ها در فعال‌سازی یا بستن حساب‌های راکد، نحوه اطلاع رسانی به مشتری و مبنای دریافت کارمزد از حسابی که مشتری درخواست فعال سازی آن را نداده‌است را بیش از گذشته مطرح می‌کند.